

PROFESSIONALISEREN ALS ERGOTHERAPEUT

Renée Mulders & Bea van Bodegom

Boom

Inhoud

Voorwoord	6
Inleiding	8
1 Professionaliseren als ergotherapeut	17
<i>Bea van Bodegom en Renée Mulders</i>	
1.1 Betekenis geven aan het verhaal Rianne	19
1.2 Riannes verhaal vanuit theorie beschouwd	21
1.3 Wat is professioneel handelen?	27
1.4 Professionaliseren als ergotherapeut	30
1.5 Betekenis voor jouw proces van professionaliseren	34
1.6 Samenvatting	35
1.7 Bronnen	35
2 Waarde(n)volle ergotherapeut	39
<i>Bea van Bodegom en Lena Wever</i>	
2.1 Wat herkennen we in dit praktijkverhaal?	41
2.2 Uit- en inzoomen vanuit theoretische perspectieven	43
2.3 Inzichten over waarde(n)vol professioneel handelen?	51
2.4 Wat en hoe kun je anders doen om verder te leren?	54
2.5 Betekenis voor jouw proces van professionaliseren	62
2.6 Samenvatting	64
2.7 Bronnen	64
3 De persoonlijke kant van de ergotherapeut	69
<i>Hill Jonker en Lennard Bijl</i>	
3.1 Betekenis geven aan verhaal van Pablo	72
3.2 Vier kenmerken van persoonlijke identiteit	75
3.3 Speelveld van de ergotherapie	78
3.4 Ontwikkelen van zelfzekerheid	82
3.5 Benutten van Therapeutic Use of Self	83
3.6 Inzicht en aandacht voor leren	85
3.7 Betekenis voor jouw proces van professionaliseren	85
3.8 Samenvatting	86
3.9 Bronnen	87

4	Professionele identiteit van de ergotherapeut	91
	<i>Marlou Driessen en Eline van den Bos</i>	
4.1	Betekenis geven aan het verhaal van Ellis en Simon	93
4.2	Identiteit van de beroepsgroep	95
4.3	Identiteit van een ergotherapeut	99
4.4	Continu ontwikkelen	102
4.5	Samenvatting	106
4.6	Bronnen	106
5	Veerkrachtige ergotherapeut	111
	<i>Renée Mulders en Minjou Lemette</i>	
5.1	Betekenisgeving aan verhaal van Iris	113
5.2	Verhaal vanuit theorie beschouwd	116
5.3	Veerkrachtig handelen als ergotherapeut	120
5.4	Persoonlijk leiderschap	125
5.5	Duurzame inzetbaarheid	132
5.6	Reflectieve professional	133
5.7	Wat betekent veerkracht voor jouw proces van professionaliseren?	138
5.8	Samenvatting	140
5.9	Bronnen	140
6	Samenwerkende ergotherapeut	145
	<i>Marjolein Thijssen en Manon Vos</i>	
6.1	Betekenis geven aan de verhalen	148
6.2	Verhalen vanuit theorie beschouwd	149
6.3	Belang van samenwerken in jouw proces van professionaliseren	154
6.4	Samenwerken is blijvend ontwikkelen	156
6.5	Wat betekent professionaliseren van samenwerken voor jou?	162
6.6	Samenvatting	165
6.7	Bronnen	165
7	Responsieve ergotherapeut	169
	<i>Margot Barry en Sabine van Erp</i>	
7.1	Betekenis geven aan verhaal van Jamal	171
7.2	Responsief handelen	172
7.3	Responsief handelen in een steeds veranderende maatschappij	173
7.4	Responsief handelen tegenover een individu	177
7.5	Wat kun je anders doen?	181
7.6	Betekenis responsiviteit voor jouw proces van professionaliseren	182
7.7	Samenvatting	183
7.8	Bronnen	184

8	Maatschappelijk betrokken ergotherapeut	187
	<i>Bea van Bodegom</i>	
8.1	Waarom maatschappelijke betrokkenheid?	192
8.2	Betekenis geven aan de verhalen	194
8.3	Theoretische invalshoek maatschappelijke betrokkenheid	197
8.4	Waaraan herkennen we een maatschappelijk betrokken ergotherapeut?	206
8.5	Blikwisseling: aantal handvatten	208
8.6	Belang voor jouw proces van professionaliseren	212
8.7	Samenvatting	213
8.8	Bronnen	213
	Illustratieverantwoording	217
	Over de auteurs	219
	Dankwoord	222
	Index	223

Inleiding

Je bent (een toekomstig) ergotherapeut en wil je blijven ontwikkelen tot de professional die je wilt zijn: een ergotherapeut die stevig staat, zichzelf is, kritisch kan denken en die zich laat zien door het inzetten van je professionele kwaliteiten. Dit vraagt tijdens je opleiding tot ergotherapeut dat jij je de beroepscompetenties eigen maakt en je bewust wordt dat ergotherapeut zijn in deze samenleving meer vraagt dan dat. Je laat je in de praktijk zien als mens die oog heeft voor de ander, voor wat er speelt in de context en dat je je daarin responsief, professioneel en veerkrachtig toont.

Dit boek is gericht op vragen als: wat voor ergotherapeut wil ik zijn, hoe leer ik van de situaties die ik meemaak, hoe blijf ik duurzaam inzetbaar, hoe groei ik naar een bewust competente en zich blijvend ontwikkelende professional? Dat proces van groei start op dag één van de opleiding ergotherapie en gaat je gehele studie en loopbaan door. Het gaat om bewust worden van jezelf – *jouw* zelf – als een belangrijk instrument. Centraal staat, naast bewustwording van jezelf, het bewust sturen van je groei, wat wij noemen: Professionaliseren!

Dit boek is voor alle (toekomstige) ergotherapeuten die het beste uit zichzelf en hun beroep willen halen. Tevens voor docenten ergotherapie, die studenten ergotherapie begeleiden en zo het beste in hun studenten willen aanwakken om hen met vertrouwen in zichzelf en in ergotherapie, te begeleiden naar een beginnend beroepsbeoefenaar. Ook kan dit boek behulpzaam zijn voor praktijkbegeleiders en bij gesprekken die praktijkbegeleiders, aankomende ergotherapeuten en docenten gezamenlijk voeren tijdens de stages.

Waarom dit boek?

Dit is het eerste boek in Nederland en Vlaanderen dat richting en inspiratie geeft aan het continue proces van individuele professionele ontwikkeling. Het is gemaakt vanuit het oogpunt van levenslang leren dat je doet door betekenis te blijven geven aan je professionele handelen voor de cliënt met wie je werkt.

Dit boek vult de ruimte op tussen het *Beroepsprofiel Ergotherapeut*, *Grondslagen van ergotherapie*, *Competentieprofiel Ergotherapeut*, *Beroepscode Ergotherapeut* en de eisen vanuit het *Kwaliteitsregister Paramedici*. Deze documenten beschrijven waar het beroep (kwalitatief en ethisch) voor staat, de daarvoor noodzakelijke competenties en welke theorieën, modellen, methoden en instrumenten allemaal bruikbaar zijn in de praktijk van de beroepsuitoefening. *Professionaliseren als ergotherapeut* richt zich op jou als individu die het beroep leert of al uitoefent.

In dit boek komen onderwerpen aan bod die naar voren komen in het werken met cliënten

en het samenwerken met collega's en instanties. Die zowel bij studenten een rol spelen in hun ontwikkeling tot ergotherapeut tijdens hun opleiding, als bij (ervaren) ergotherapeuten. Het zijn onderwerpen die gaan over jouw eigen ontwikkeling van je beroepshouding en je beroepsidentiteit. Het beroep van ergotherapeut vraagt dat je met een open en oprechte houding naar (het dagelijks handelen van) mensen kunt kijken, dat je luistert en samen met hen goede keuzes kunt maken. Dit vraagt ook om een zelfde blik naar jezelf als persoon. Een veelgehoord verhaal van startende studenten is dat zij kiezen voor ergotherapie omdat zij mensen willen helpen. Het *je willen inzetten voor andere mensen* is een belangrijke drijfveer in de keuze voor dit beroep. Ergotherapie is echter geen kunstje wat drijft op mensen willen helpen. Ergotherapie is een krachtige professie, die professionaliteit van je vraagt en dus om een levenslang proces van professionaliseren. Ergotherapie is een beroep waarbij jij zelf het belangrijkste instrument bent en dit continu ontwikkelt om uit te kunnen groeien tot een competente professional, een zelfbewuste ergotherapeut, en mogelijk een expert in jouw praktijk.

Een ergotherapeut voelt zich trots op het werk als zij zelfbewust kan handelen, voldoening en werkplezier ervaart.

Dit boek geeft eveneens inspiratie hoe jij je verder kunt ontwikkelen en professionaliseren in de praktijk. De hedendaagse praktijk is continu in ontwikkeling en vraagt om een frisse blik op hoe je als beroepsbeoefenaar omgaat met veranderingen en toenemende verwachtingen van allerlei partijen. De praktijk is vaak weerbarstiger dan je wenst. Dat vraagt om stilstaan bij ervaringen, nadenken over hoe om te gaan met situaties, reflectie op je eigen handelen met een diversiteit aan personen, instanties en belanghebbenden. In dit boek vind je voorbeelden, theorie en opdrachten om je continu te bekwamen als professional en daarmee jezelf te versterken in je positie als ergotherapeut. Het is een boek dat erom vraagt stil te staan en na te denken over dat wat je leest, en zo meer bewust te worden van jezelf en je eigen handelen. Ook meer bewust zijn van je ontwikkeling tot toekomstige ergotherapeut of hoe je een volgende stap kan maken in je professionele ontwikkeling als ergotherapeut. Hierdoor ervaar je meer autonomie in je denken en handelen, wat leidt tot meer werkplezier en voldoening in de uitoefening van je beroep.

In dit boek en de bijbehorende online omgeving nemen we je mee in dit uitdagende proces van professionaliseren. Verhalen, ideeën, theorie en opdrachten inspireren je tot toepassing in de praktijk van alledag. Dagelijkse professionele handelingen zijn in dit boek een bron tot leren en professionaliseren.

Welk proces ondersteunt dit boek?

Professionaliseren is een proces en hiermee het centrale thema van dit boek.

Professionaliseren is in essentie steeds weer betekenis geven aan de situaties die zich dagelijks voordoen en jouw professionele handelen daar op aanpassen. Dan blijf je van

waarde als ergotherapeut. Dat klinkt eenvoudig, maar vraagt zelfbewustzijn en moed om naar jezelf te kijken en je constructief kritisch uit te spreken en je handelen daarop aan te passen.

Professionaliseren is een voortdurend leerproces. Of je nu even iets bespreekt met een collega bij het koffieapparaat, een langdurige opleiding volgt of op de fiets naar huis je dag overdenkt; dit hoort allemaal bij een voortdurende professionele ontwikkeling. Elke ervaring is waardevol en een verhaal van waaruit je jouw voortdurende ontwikkelingsproces kunt inrichten. Daarmee is het een continu en uitdagend proces. Dit ontwikkelproces begint tijdens je opleiding ergotherapie, je leert vaak met uitproberen, vallen, opstaan en weer anders doen. Professionele ergotherapeuten zijn bereid te investeren in de eigen professionele – en maatschappelijke ontwikkeling, zonder dat altijd duidelijk is waartoe dit kan leiden. Het hoort gewoon bij ergotherapeut zijn!

Drie sleutels tot professionaliseren:

1. Leren vanuit verhalen

Leren van praktijkverhalen is een belangrijk middel in dit boek. Het helpt je in jouw ontwikkeling van je professioneel handelen en daarmee in het proces van professionaliseren. Verhalen kunnen helpen om situaties helder te krijgen en zetten aan tot nadenken en dialoog. Ook laten ze zien hoe anderen met bepaalde situaties omgaan en hoe zij hun rol als ergotherapeut opvatten. Ergotherapeuten gebruiken (levens)verhalen in hun professioneel handelen om te begrijpen hoe een persoon omgaat met de gevolgen van ziekte, ouderdom en hun veranderde situatie. Ergotherapeuten en ergotherapiestudenten vertellen zelf ook veel verhalen over hun ervaringen met bijvoorbeeld cliënten of collega's. Op de website van Ergotherapie Nederland lees je allerlei praktijkverhalen van cliënten en ergotherapeuten. Op de site van de WFOT worden alledaagse verhalen verzameld; uit alle landen posten mensen filmpjes van hun favoriete of dagelijkse handelingen.

Verhalen vertellen is voor ergotherapeuten een vorm om situaties te leren begrijpen en om jezelf te leren uiten in taal. Het vertellen van verhalen over praktijksituaties aan elkaar, leert je inzien dat iedereen daar een unieke, eigen kleur aan geeft. Het is interessant om in verhalen te ontdekken hoe iemand bijvoorbeeld verantwoordelijkheid neemt, beslissingen neemt of omgaat met dilemma's.

Iedereen kent verhalen vóór, tijdens en na de opleiding, die vormend zijn geweest.

Verhalen zijn er altijd en die lees je ook terug in dit boek. Bij het horen, dan wel lezen van die verhalen, word je geconfronteerd met je eigen ervaringen en opvattingen. Het maakt iets los in jou. Al lezend vergelijk je jouw eigen beelden en ervaringen en krijg je associaties over hoe het ook kan of hoe jij het zou doen. Iedereen leest en hoort eigen aspecten in een verhaal. Dit komt omdat ieder mens uniek is, een andere opvoeding heeft gehad, andere ervaringen heeft opgedaan en andere culturele waarden heeft meegekregen. Leren begint

bij jezelf en de erkenning dat er verschillende manieren van handelen (mogen) bestaan.

Om verder te leren vanuit verhalen is er een koppeling gemaakt met theoretische kennis. Vergelijkbaar met de manier die je als ergotherapeut inzet om de ander te begrijpen. Je toetst daarmee je eigen ideeën aan het gedachtegoed van anderen. Je komt daarmee op andere gedachten, of verrijkt je eigen ervaringen en maakt zo een leerslag. Het inzicht dat je daarmee krijgt, geeft je handvatten om de volgende keer wellicht anders te reageren, of geeft je een gevoel van zelfvertrouwen in je reactie naar anderen. Alle onderwerpen en verhalen in dit boek hebben een relatie met het proces van professionaliseren als ergotherapeut.

2. Reflectie als sleutel tot professionaliseren

Het handelen en denken van ergotherapeuten wordt mede bepaald door de manier waarop situaties en ervaringen worden geïnterpreteerd en begrepen. We noemen dit betekenisgeven aan dagelijks, professioneel handelen. In het professioneel handelen kan geen onderscheid meer worden gemaakt tussen *wat* je professioneel doet, *hoe* je professioneel handelt en *wie* je bent. Juist omdat je persoonlijke ervaringen uit het verleden en je verwachtingen voor de toekomst hierin een rol spelen. Betekenisgeving aan situaties, aan je dagelijks (professioneel) handelen, staat in directe relatie met je professionele loopbaan en persoonlijke biografie. Om die betekenis te kunnen geven, is reflecteren op je eigen handelen een voorwaarde. Het gaat bij deze reflectie niet over het inhoudelijk ergotherapeutisch handelen, maar over terugkijken naar je eigen, persoonlijke functioneren en de onvermijdelijke keuzes die je maakt om tot dat ergotherapeutisch handelen te komen. Je neemt de morele dimensies daarin mee. Reflecteren is gericht op bewustwording van je eigen gedrag en jouw motieven in een specifieke situatie. Vanuit die bewustwording kun je onderbouwd en gemotiveerd gedrag inzetten. Je leert jezelf steeds beter kennen en kunt handelen in afstemming met de cliënt. Je keuzes zijn dan passend bij de betekenis van het handelen van die betreffende cliënt. Hierdoor weet jij je eigen grenzen in de beroepsuitoefening beter te duiden en te hanteren.

Betekenisgeven aan situaties die zich voordoen in de praktijk van alle dag.

3. Plek der moeite benutten

Leren vatten we op als het ontwikkelen van een vermogen om meer mogelijkheden te zien en te gebruiken om je doelen te bereiken. Een vaste leerroute vind je niet. Wel wijzen we op een aantal elementen die behulpzaam kunnen zijn. De sleutel tot succes is dat hoe vaker je iets denkt of doet, hoe steviger je kennis, ervaring en professionaliteit wordt. Jezelf vragen stellen en leren vanuit praktijkervaringen wordt versterkt met het doorlopen van een leerproces. Hiermee bedoelen we dat reflectie aanzet tot bewustwording over je professionele handelen, in plaats van het te zien als noodzakelijk kwaad (voor bijvoorbeeld studiepunten). Na je reflectie ga je op zoek naar handelingsalternatieven. Hiervoor kun je theorie, persoonlijke verhalen en ervaringen van collega's gebruiken. Het doorlopen van het leerproces vraagt een actieve houding waarbij je openstaat voor de kennis en de

ervaring van anderen. Je neemt verantwoordelijkheid voor je eigen handelen, je leren en je eigen professionele gedrag. De ene persoon heeft daartoe een planmatige aanpak nodig, de ander creativiteit, of intuïtie of wil vragen stellen. Succesvol professionaliseren is zien dat het een doorlopend leerproces is en erkennen dat leren niet altijd een comfortabel proces is. In jouw proces van professionaliseren kun je allerlei belemmeringen tegenkomen, zoals niet durven, het even niet weten of chaos ervaren. Professionaliseren kent *een plek der moeite*. Dit is de plek die jou uitnodigt om even stil te staan, na te denken, te leren begrijpen en dan voorwaarts een stap te zetten naar (anders) doen. Een plek die de moeite waard is in jouw proces van professionaliseren als ergotherapeut!

Werkwijzer

Start professionaliseren met hoofdstuk 1! Wanneer je met dit boek werkt, is het aan te raden allereerst te begrijpen wat we verstaan onder professionaliseren. Daarmee krijg je een basis om verder keuzes te maken en je ontwikkelproces sturing te geven. Het principe is dat iedere persoon uniek is, een eigen ontwikkelroute kent en voor zichzelf kiest welk onderwerp past bij het moment in het proces van professionaliseren. Je kunt kiezen uit zeven onderwerpen. Deze onderwerpen noemen we de *strengen van professionaliseren* en samen vormen ze een krachtige eenheid om je te ondersteunen in jouw proces van professionaliseren. Het proces van professionaliseren is vorm gegeven als een lemniscaat (een liggende 8). Professionaliseren kent geen eind en geen begin. Je kan bij elk onderwerp in het proces stappen. Hierover lees je uitgebreid in module 1.

Elk van de zeven andere modules hebben een specifieke betekenis en kennen eigen theoretische concepten, aandachtspunten en leeropdrachten. Het gaat steeds om lezen, doen, denken in willekeurige volgorde.

*Professionaliseren kent geen eind en geen begin.
Jij bent eigenaar van jouw eigen leerproces.*

Alle modules kun je gebruiken in jouw studie en in jouw werk. Elke module start met een praktijkverhaal en neemt je mee in een leercyclus. In elke module vind je informatie en reflectieve vragen en wordt verwezen naar inspiratie en concrete opdrachten. Hiermee verrijk je jezelf met theorie, nieuwe inzichten en vaardigheden. Het geheel ondersteunt je tijdens je studie en tijdens je werkzame leven als ergotherapeut. Want jezelf blijvend ontwikkelen tot een ergotherapeut met een sterke professionele identiteit, houdt nooit op.

Jij bent eigenaar van jouw eigen leerproces. Dat betekent dat jij toegang hebt tot je persoonlijke online omgeving en daarmee een eigen roadmap tot professionaliseren samenstelt. Deze roadmap gebruik je om jouw proces tot professionaliseren te monitoren en een portfolio samen te stellen. Denk daarbij aan het tonen van je leerproces aan docenten of stagebegeleiders, ook kan het behulpzaam zijn bij het indienen van je portfolio bij het Kwaliteitsregister Paramedici.

Leeswijzer

De focus in professionaliseren als ergotherapeut ligt op vier verschillende aspecten: (1) persoonlijke dimensie, (2) professionele dimensie, (3) een continu doorlopend leerproces en (4) de plek der moeite. Deze vier aspecten vormen de basis van de lemniscaat van professionaliseren. Hierover lees je meer in module 1.

Omdat professionaliseren als ergotherapeut betekent continu leren van wat zich voordoet in de praktijk, is in elke module een leercyclus verweven die herkenbaar is aan de volgende elementen:

- Elke module start met een praktijkverhaal.
- Aan dit verhaal is betekenis gegeven en die is verbonden met theoretische concepten.
- Deze betekenis en onderliggende concepten geven inzicht in wat het van je vraagt als ergotherapeut.
- Vervolgens is er ingegaan op wat of hoe je kunt doen om verder te leren.
- En dan welke betekenis dit onderwerp heeft voor jou als de professioneel handelende ergotherapeut.

In dat proces van professionaliseren kom je als (toekomstig) ergotherapeut thema's en situaties tegen die zijn uitgewerkt in afzonderlijke modules. Onderwerpen die iedere (toekomstige) ergotherapeut regelmatig in de beroepsuitoefening tegen zal komen.

Als ergotherapeut wil je van waarde zijn voor je cliënt, voor je organisatie en je beroepsgroep. Wat betekent *waarde(n)vol* zijn en wat vraagt dit van jou? Hierover lees je in module 2. Waar het gaat om jezelf zien als uitgangspunt van je eigen handelen – want jij bent als persoon het belangrijkste instrument – en hoe jij de *persoonlijke kant* van jou als ergotherapeut kunt ontwikkelen, tref je aan in module 3. Naast je persoonlijke identiteit is het versterken van jouw *professionele identiteit* een belangrijke pijler. Hoe je die ontwikkelt en wat daarbij komt kijken, leer je in module 4. In de praktijk wordt een groot beroep gedaan op je *veerkracht*. Hoe kan je dit ontwikkelen en daarin zelf regie nemen, zodat je duurzaam inzetbaar blijft? Module 5 geeft je handvatten en informatie. In de dynamiek van je werk als ergotherapeut krijg je altijd te maken met andere disciplines, andere professionals. *Samenwerken* is een kans om jezelf en de kracht van het beroep te laten zien. Hoe je jezelf kan ontwikkelen tot een goede samenwerker leer je in module 6. De context waarin je werkt is continu onderhevig aan verandering, om daarin te kunnen meebewegen maak je in module 7 kennis met het concept *responsiviteit*. Je ontwikkelt als individu het vermogen om je aan te passen aan veranderingen en te leren van veranderingen in de context. Deze veranderingen vragen ook om kritische afwegingen en keuzes. Welke maatschappelijke vraagstukken vragen om aanpassing en hoe kan jij daaraan bijdragen? In module 8 leer je hoe je *maatschappelijke betrokkenheid* in je handelen kunt tonen.

Belangrijke begrippen zijn te herkennen aan hun kleur en de mouse-over online. Vetgedrukte woorden zijn woorden die aandacht behoeven maar geen kernbegrip zijn. De verschillende onderdelen zijn te herkennen aan de symbolen in de marge. Hierbij een overzicht van de symbolen en hun opmaakelement:

Voorbeeld

Ga naar Boom Academie
Boom Academie

Quote

Casus

Definitie

Tot slot

Professionaliseren als ergotherapeut is tot stand gekomen door een schrijverscollectief. Samen denkend over de ergotherapeut als handelend persoon in een soms onbestemde, steeds veranderende en daarmee uitdagende samenleving. Welke signalen zijn ons bekend? Welke acties vraagt dat en welke thema's kunnen daarin van belang zijn om als ergotherapeut, en daarmee als beroepsgroep, stevig te staan voor wat we kunnen. Wat we kunnen betekenen voor anderen is essentieel. Dat ervaren ergotherapeuten elke dag weer. Alle onderwerpen zijn in dialoog tot stand gekomen en al lerend met elkaar ontwikkeld en beschreven. De auteurs hebben hun eigen expertise ingezet om dit project te realiseren. Ook hebben we veel geleerd van ergotherapeuten uit de praktijk en ergotherapie-docenten in hun rol van meezeer en feedbackgever. We hebben met elkaar ervaren dat schrijven een leerproces is, blokkades kent en dat vallen en weer opstaan uiteindelijk veel voldoening en betekenis geeft aan ons handelen. Achterin tref je meer informatie aan over de auteurs en een lijst van meelezers.

Iedereen veel leerplezier en mooie ervaringen in jouw proces van professionaliseren toegewenst!

Professionaliseren als ergotherapeut

1

Bea van Bodegom & Renée Mulders

Verhaal Rianne

Rianne wist al langere tijd dat ze ergotherapeut wilde worden. Ze was dan ook trots dat haar tijdens haar laatste stage een baan werd aangeboden in een revalidatiecentrum. Dit zag zij als een unieke kans om zich verder te ontwikkelen als ergotherapeut. Ze was de vijfde ergotherapeut in het team, dat bestond uit allemaal vrouwen van verschillende leeftijden. Een ervan was al meer dan veertig jaar ergotherapeut en ging bijna met pensioen. Daar kon ze vast veel van leren. Een ander had net een tweede kindje gekregen en had ouderschapsverlof. En dan waren er nog twee veertigers die veel ervaring hadden en soms gastlessen gaven op de opleiding. Ze werkten allemaal hard en waren druk, soms schoot zelfs de pauze erbij in. Er waren lange wachtlijsten.

Na twee maanden merkte Rianne dat ze minder enthousiast thuiskwam. Haar inbreng over nieuwe methoden en instrumenten werd door haar collega's als een goed idee gezien, maar ze hadden geen ruimte om er iets mee te doen. Ze merkte dat haar collega's hun jarenlang opgebouwde manieren van werken niet zomaar wilden aanpassen. Het was inderdaad druk in het centrum en er waren wachtlijsten. Fijn voor Rianne, want ze kon direct aan de slag. En ook zij merkte dat er weinig ruimte was om echt diepgaand met de cliënt te spreken. Ze vond dat ook een reden om eens te praten over een andere manier van werken. Maar steeds meer kreeg Rianne het idee dat niemand zich betrokken voelde om iets nieuws te proberen. Ze vroeg dit niet na, maar trok vanuit haar perspectief de conclusie dat het niet klopte met haar opvatting van een professionele werkomgeving. Een professionele werkomgeving zou volgens Rianne een omgeving moeten zijn waar tijd is voor ontwikkeling en voor uitwisseling van elkaars ervaringen met cliënten. Een omgeving waar collegiale belangstelling is voor persoonlijke vraagstukken in het professioneel handelen en waar men met een andere bril naar situaties durft te kijken.

Het frustriert Rianne dat ze geen gehoor vindt bij haar collega's. Ze wil haar opgedane kennis, ervaring en ideeën vanuit de opleiding delen met anderen; echter, door de waan van de dag is daar weinig tijd voor. Ook na het werk kunnen haar collega's vanwege hun privéomstandigheden weinig tijd maken om elkaar te treffen. Na een half jaar besluit ze

toch om op zoek te gaan naar een andere werkplek die beter bij haar past. Een plek waar ze haar ambities en professionaliseringsbehoefte echt vorm kan geven en meer werkplezier vindt.

Figuur 1.1

Haar collega's feliciteren haar als zij een nieuwe baan heeft gevonden en wensen haar een mooie toekomst. 'We gaan je missen,' zeggen ze. 'Je bracht nieuwe energie binnen onze vakgroep en dat was een welkome verfrissing. De cliënten waren op je gesteld. Je bent een veelbelovend talent.' Ook zeggen ze te begrijpen dat ze geworsteld heeft met het ontdekken van haar plek als collega-ergotherapeut en het gevoel niet volledig tot haar recht te komen. 'Jammer,' zegt een van haar collega's, 'dat we je onvrede niet hebben gezien; je had je kritiek best bespreekbaar mogen maken. We hebben je ervaren als een jonge, pas gestarte ergotherapeut met veel ambitie en een eigen visie op ergotherapie en de manier waarop je wil behandelen. Dit hebben we gewaardeerd.'

Als Rianne dan vraagt waarom er niets kon worden veranderd, zegt de collega: 'We hebben de ervaring dat het niet eenvoudig is om vernieuwingen in gang te zetten. Als organisatie hebben we een visie, en deze is bepalend voor de manier waarop wij werken. Dat betekent dat de organisatie van ons verwacht dat we ons vasthouden aan bepaalde werkmethoden en instrumenten. Dat doet iedereen. Dat is een belangrijke basis om binnen de organisatie samen te kunnen werken met andere disciplines. Veranderingen kunnen daarom niet snel in onze dagelijkse praktijk worden ingepast. De praktijk is soms weerbarstiger dan we zouden wensen.' De collega vindt wel dat vernieuwingen belangrijk zijn en dat er ook steeds kritisch gekeken moet worden naar hoe we ons beroep uitoefenen. Rianne had dit wel eerder willen horen en bespreken, maar nu is haar keus gemaakt en heeft ze een nieuwe uitdaging gevonden.

Je bent in opleiding tot ergotherapeut of je werkt als ergotherapeut en wilt jezelf verder ontwikkelen. In ieder geval wil je laten zien waar je als (toekomstig) ergotherapeut voor staat en dat jouw professioneel handelen van betekenis is voor cliënten, naasten, collega's en andere betrokkenen. Deze eerste module is een algemene inleiding over professionaliseren. Hierin wordt aangehaald hoe een professioneel handelende ergotherapeut zich, naast het hebben van vakkennis, verdiept in meerdere facetten van professioneel handelen. Je wordt je bewust dat professioneel handelen vraagt om stilstaan, reflecteren, leren en keuzes maken. Je maakt kennis met een aantal basisbegrippen. Je krijgt een eerste inzicht in het proces van professionaliseren en hoe je dit verder kunt ontwikkelen.

Kernbegrippen:

- professionaliseren;
- professioneel handelen (drijfveren, verwachtingen, dialoog);
- leren van verhalen.

1.1 Betekenis geven aan het verhaal Rianne

De kracht van verhalen, zoals dat van Rianne, ligt vooral in de koppeling met de gesprekken die je voert over een verhaal. Ieder geeft zelf, uit eigen ervaring, **betekenis** aan het verhaal. De verteller van het verhaal heeft een bedoeling, de lezer of de luisteraar interpreteert dit en krijgt een eigen beleving bij het verhaal. Verhalen geven niet alleen informatie. Verhalen nodigen uit om met elkaar in gesprek te gaan en met elkaar te leren begrijpen waar dit verhaal over gaat. Uit dat gesprek kunnen meerdere perspectieven naar voren komen. De verschillende invalshoeken zijn waardevol om met elkaar te verkennen en geven een diepere laag aan de betekenis. Verhalen vragen niet om oordelen, verklaringen of argumenten, juist het proces van samen zoeken en samen leren is het meest interessant. Dit proces van betekenis geven start met het verzamelen van verschillende invalshoeken.

- Waarom ben je ergotherapie gaan studeren?
- Waarom ben je ergotherapeut geworden?
- Waarom werk je als ergotherapeut?

Deze vragen kun je krijgen als je anderen vertelt wat je doet. Wat is dan jouw antwoord? Misschien helpt het om te bedenken wie of wat jouw inspiratie was om ergotherapeut te willen worden.

Jouw drijfveren om ergotherapeut te zijn, zijn persoonlijk en vertellen tegelijkertijd ook iets over wat jij belangrijk vindt. Op die manier vorm jij jouw beroepsbeeld. De theorie zegt dat een beroepsbeeld iets zegt over personen die het werk doen, en het type mens die daarvoor geschikt is (Gottfredson, 2002). Om zicht te krijgen op jouw beroepsbeeld kun je starten met de vraag: waardoor ben jij op de gedachte gekomen om ergotherapeut te (willen) zijn? Dit kan een moment zijn dat je met ergotherapie te maken kreeg, een verhaal van iemand die je ontmoet hebt of een familiegebeurtenis.